

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Кваліфікаційна робота

магістра

**на тему ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКОВОГО СЛОВОТВОРЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ 2014-2023 РОКІВ
(на матеріалі соціальних мереж)**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 6.0142-у
спеціальності 035 “Філологія”
освітньої програми “Українська мова та література”
спеціалізації 035.01 “Українська мова та література”

_____ Л. П. Ільченко

Керівник _____ канд. філол. наук,

ст. викл. О. В. Меркулова

Рецензент _____ Л. П. Бойко

Запоріжжя

2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАПОРІЗЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет *філологічний*

Кафедра *української мови*

Рівень вищої освіти *магістр*

Спеціальність *035 "Філологія"*

Освітня програма *"Українська мова та література"*

Спеціалізація *035.01 "Українська мова та література"*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри української мови

_____ Р. О. Христіанінова

_____ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ
Льченко Ліні Петрівні

1. Тема роботи ***Особливості іменникового словотворення української лексики воєнного періоду 2014-2023 років***, керівник роботи *Меркулова Оксана Володимирівна*, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, затверджені наказом ЗНУ від 10 травня 2023 р. № 693-с.
2. Термін подання студенткою роботи – 14 листопада 2023 року.
3. Вихідні дані до роботи: *матеріал, зокрема іменники, дібрані авторкою із соціальних мереж «Facebook», «TikTok», «Instagram», «Telegram» та відеохостингу «YouTube»; наукові праці таких авторів: Ж. Колоїз, О. Стишов, Л. Струганець, А. Нелюба та ін.*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
 - 1) *тематична класифікація іменникових новотворів 2014-2023 рр;*
 - 2) *з'ясування походження виявлених похідних;*
 - 3) *окреслення функційного навантаження іменникових утворень.*

5.Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	<i>Меркулова О. В., ст.викл</i>	23.03.2023	23.03.2023
Перший розділ	<i>Меркулова О. В., ст.викл.</i>	20.11.2023	20.11.2023
Другий розділ	<i>Меркулова О. В., ст.викл.</i>	29.11.2023	29.11.2023
Висновки	<i>Меркулова О. В., ст.викл.</i>	04.11.2023	04.11.2023

б. Дата видачі завдання - 23 березня 2023 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	Жовтень – листопад 2022 р.	Виконано
2	Добір фактичного матеріалу	Жовтень – листопад 2022 р.	Виконано
3	Написання вступу	Грудень 2022 р.	Виконано
4	Підготовка розділу 1 «Неологізми як найактивніша частина нашого мовлення»	Січень – квітень 2023 р	Виконано
5	Написання розділу 2 «Особливості іменникових утворень періоду російсько української війни»	Травень – вересень 2023 р	Виконано
6	Формулювання висновків	Вересень 2023 р	Виконано
7	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	Жовтень 2023 р.	Виконано
8	Захист роботи	Грудень 2023 р.	Виконано

Студент _____ Л. П. Ільченко

Керівник роботи _____ О. В. Меркулова

Нормоконтроль пройдено.

Нормоконтролер _____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра «Особливості іменникового словотворення української лексики воєнного періоду 2014-2023 років» (на матеріалі соціальних мереж), містить 54 сторінки.

Для виконання роботи дібрано 223 іменникових утворення, опрацьовано 38 джерел.

Об'єктом дослідження іменникова система української мови останнього десятиліття.

Предметом дослідження є іменники, дібрані із соціальних мереж «Facebook», «TikTok», «Instagram», «Telegram» та відеохостингу «YouTube».

Мета дослідження – проаналізувати походження, причини виникнення, семантику, будову та спосіб творення зафіксованих новоутворень.

У процесі дослідження виконано такі завдання:

- 1) зібрано іменникові утворення воєнного періоду 2014-2023 років;
- 2) здійснено тематичну класифікацію розглянутих іменникових утворень;
- 3) з'ясовано походження виявлених іменникових утворень;
- 4) окреслено функційне навантаження іменникових утворень.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснюється спроба комплексної характеристики іменникових утворень воєнного періоду 2014-2023 років, здійснено аналіз причин появи, походження, семантика та спосіб творення цих одиниць.

Сфера застосування. Результати дослідження можуть бути використані в процесі підготовки курсів із навчальних дисциплін “Лексикологія” та “Стилістика і культура мовлення”.

Ключові слова: ВОЄННИЙ ПЕРІОД, ІМЕННИК, СЕМАНТИКА, СЛЕНГ.

ABSTRACT

Master's qualification work "Peculiarities of noun word formation of the Ukrainian vocabulary of the military period 2014-2023" (based on the material of social networks), 54 pages.

223 noun formations were selected for the research, 38 sources were studied.

The object of the study is the noun system of the Ukrainian language of the last decade.

The subject of the study are nouns selected from the social networks Facebook, TikTok, Instagram, Telegram, and video hosting YouTube.

The purpose of the study is to analyze the origin, causes of occurrence, semantics, structure and the method of creation of recorded newly formed words.

The following tasks were completed in the process of research:

- 1) noun formations of the war period 2014-2023 were collected;
- 2) a theme-based classification of the considered noun formations was carried out;
- 3) the origin of the identified noun formations was clarified;
- 4) the functional loading of noun formations is outlined.

The scientific novelty of the study is represented by the fact that the first attempt to comprehensively characterize noun formations of the war period of 2014-2023 was made, an analysis of the reasons for their appearance, origin, semantics, and method of creation of these units was carried out.

Scope of application. The results of the research can be used in the process of preparing of courses in the academic disciplines "Lexicology" and "Stylistics and Culture of Speaking".

Key words: WAR PERIOD, NOUN, SEMANTICS, SLANG.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. НЕОЛОГІЗМИ ЯК ПРЕДМЕТ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЙ	9
1.1. Визначення поняття “неологізм” у мовознавчій літературі.....	9
1.2. Основні способи й засоби іменникової деривації в українській мові	10
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКОВИХ НОВОТВОРІВ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	13
2.1. Назви політичних і соціальних подій та явищ.....	13
2.2. Назви соціальних груп та окремих людей, які виникли під час війни на Сході	18
2.3. Назви політичних і воєнних явищ періоду 2022-2023 років.....	23
2.4. Назви українських бійців з позитивною оцінкою	27
2.5. Інноваційні назви зброї	30
2.6. Назви військового спорядження.....	34
2.7. Назви військової техніки	35
2.8. Назви російських бійців.....	36
2.9. Іменникові утворення для назви російського президента та Росії	38
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	44

ВСТУП

В останні роки лексичні інновації перебувають у зоні уваги та вивчення українських мовознавців Т.Бевз [1, с. 3–7], Г. Вусик та Н. Павлик [3, с.52–57], В. Гладка [5, с. 170–177], А. Гладченко та О. Комарова [6, с. 7–13], Н. Григоренко [8, с. 67–72], С. Гриценко [9, с. 9–13], Н. Клименко, Є. Карпіловська та Л. Кислюк [14], І. Козинець [15, с. 135–140], Т. Коць [18, с. 55–65], Т. Кремінь [19], В. Кузьменко [20], К. Ладоня [21], А. Нелюба [24], Л. Підкамінна [25, с. 95–100], О. Стишов [30; 31], Л. Струганець [32], Л. Шаповалова [34] та ін.

Актуальність нашої роботи посилюється тим, що вторгнення військ Російської Федерації на територію України спричинило появу в українській мові великої кількості нових іменникових утворень, додаткових лексичних значень давно відомих слів та оновлених форм уже знайомих нам слів.

Метою пропонованої роботи є аналіз походження, причин виникнення, семантики, будови та способу деривації зафіксованих новоутворень.

У ході дослідження передбачено виконати такі **завдання**:

- 1) дібрати й систематизувати іменникові утворення воєнного періоду 2014-2023 років;
- 2) здійснити їх тематичну класифікацію;
- 3) з'ясувати походження виявлених похідних;
- 4) окреслити функційне навантаження іменникових утворень.

Об'єктом дослідження іменникова система української мови останнього десятиліття.

Предметом дослідження є іменники, дібрані із соціальних мереж «Facebook», «TikTok», «Instagram», «Telegram» та відеохостингу «YouTube».

До іменникових утворень воєнного періоду 2014-2023 років зараховуємо нейтральні та сленгові назви явищ та подій, різних соціальних груп, зброї, військової техніки, одягу, спорядження, предметів побуту тощо.

Основними методами та прийомами дослідження є метод вибірки та описовий, методи морфемного та семантичного аналізу, прийом культурно-лінгвістичної інтерпретації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснюється спроба комплексної характеристики іменникових утворень воєнного періоду 2014-2023 років, здійснено аналіз причин появи, походження, семантика та спосіб творення цих одиниць.

Сфера застосування. Результати дослідження можуть бути використані в процесі підготовки курсів із навчальних дисциплін «Лексикологія» та «Стилістика і культура мовлення» у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень ще не апробовані.

РОЗДІЛ 1. НЕОЛОГІЗМИ ЯК ПРЕДМЕТ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЙ

1.1. Визначення поняття “неологізм” у мовознавчій літературі

Розвиток промисловості та різні події соціального та політичного життя країни створюють сприятливі умови для виникнення нових лексичних і семантичних утворень. Нові події та явища життя вимагають відповідних назв, які будуть їх відображати. Багато з цих новоутворень приживеться у мові назавжди. Якщо проаналізувати галузі мовознавства, то можна переконатися в тому, що саме лексика є найбільш мобільною в пристосуванні до змін. Старі слова виходять із щоденного ужитку, а нові, навпаки, з'являються, щоб називати нові реалії нашого життя.

Процес утворення нових слів досліджує багато вчених, і нерідко деякі питання викликають дискусії між ними. На думку Ж. Колоїз, різні позиції з цього приводу виникають тому, що в більшості лінгвістів слово «неологізм ототожнюється, як правило, з новим словом або його значенням» [16, с. 55] уже відомого раніше слова. У сучасній лінгвістиці відсутнє чітке визначення цього поняття. Але все-таки дослідники виокремлюють низку ознак, за якими ми розпізнаємо неологізми серед інших лексичних одиниць. Це можуть бути насамперед слова, які виникають для позначення нових предметів та явищ.

Досліджуючи процес виникнення нових слів, мовознавці по-різному пояснюють значення терміна «неологізм». Частина науковців називає неологізмами слова або їх лексичний зміст, який сприймається по-новому, незвичайно, нетрадиційно, свіжо. Дехто акцентує увагу на тому, що до неологізмів можна зараховувати слова, які сам мовець вважає новими з точки зору назви предмета або явища, якого раніше не існувало.

Отже, неологізми – це слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення нових реалій і понять.

На думку Л. Струганець, у багатьох людей виникають труднощі, пов'язані з виокремленням стилістичних неологізмів [32, с. 57]. Не завжди зрозуміло, чи перед нами нове значення вже відомого слова, чи мова йде про виникнення нових слів шляхом розширення сполучуваності синтаксичних та лексичних одиниць. Тим більше, що деякі неологізми з новим лексичним значенням можуть вважатися такими лише протягом останнього десятиріччя.

Виокремлено три типи нових лексичних утворень: власне неологізми (слова, що мають нову форму і новий зміст), перейменування (відомий зміст вкладається у нову назву) і слова, створені на основі переосмислення (наявна у мові назва отримує новий зміст).

О. Стишов стверджує, що кількість неологізмів, котрі надають нового значення слову, яке вже функціонує в ужитку, неухильно зростає [27, с. 366]. Саме такі неологізми є емоційно-експресивними засобами українського розмовного мовлення. Запит на неологізми виникає в період політичних, соціальних та економічних перетворень. «У сучасних друкованих та електронних мас-медіа журналісти й учасники комунікації вдаються переважно до створення емоційно-експресивних образних метафор і метонімії із метою подати інформацію не сухо, трафаретно, а оригінально, досягти ефективності друкованого слова, його дієвості, щоб воно проникло в серця респондентів» [30, с. 373].

2. Основні способи й засоби іменникової деривації в українській мові

У мові не тільки з'являються нові слова, але й активізуються одні способи словотворення, а інші, навпаки, стають неактуальними в певний період.

Способи словотворення розрізняються залежно від характеру словотворчих ресурсів та способів їх використання у процесах деривації. Більшість науковців підтримує думку, що «для словотвірної системи сучасної української літературної мови характерні такі способи словотворення: творення

слів з однією твірною основою та творення слів з двома і більше твірними основами» [3, с. 26].

Залежно від цього, способи словотворення поділяються на морфологічні і неморфологічні.

До першої групи належить афіксальний спосіб словотворення з його різновидами: суфіксальний, префіксальний, постфіксальний, конфіксальний (із нульовим другим компонентом включно), префіксально-постфіксальний, морфолого-синтаксичний, лексико-морфологічний тощо. Складні слова утворюються за допомогою:

1) словоскладання – «спосіб творення слів шляхом поєднання твірних основ кожного зі слів, що входять до базової сполуки»;

2) зрощення – «поєднання в єдине ціле двох самотійно вживаних слів або злиття в таке ж смислове ціле прикладки з означуваним словом»;

3) абрєвіації – «складноскорочені слова».

Найбільш поширеним і продуктивним способом словотворення в українській та інших слов'янських мовах є афіксальний, що полягає у «з'єднуванні афіксальних морфем із коренем або похідною твірною основою в одне слово за певними словотвірними моделями, правилами, тенденціями, що діють у певній мові на різних етапах її розвитку». Але не всі його різновиди однаково активно виявляються в різних частинах мови.

Конфікс – «це складна морфема, яка має одне словотвірне значення». Щодо конфікса склалося багато різних поглядів, але ми дотримуємося думки авторів монографії «Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси)», що конфікс – «це складна морфема, яка має одне словотвірне значення» [2, с. 16]. Конфіксальний спосіб творення є продуктивним для творення похідних іменників.

Інша група способів творення нових слів об'єднана терміном «неморфологічні способи деривації», до яких входять такі:

- словоскладання: нове слово з'являється шляхом з'єднання коренів або основ двох слів;

- зрощення: нова форма слова утворюється шляхом об'єднання словосполучення в одне слово;

- суміщення: об'єднання двох повноправних слів у одне;

- абрєвіація, яке науковці подекуди називають «найтипівішою рисою сучасного мовлення». Тенденція скорочення слів торкнулась і української мови. Зручніше і швидше проговорити абрєвіатуру, ніж довгу назву;

- калькування, коли слова й окремі вирази утворюються шляхом копіювання того самого способу, яким вони утворені у іншій мові.

Звернемо увагу на те, що вчені досліджують різні способи словотворення, але найпоширенішими в останні роки є **запозичення, калькування, деривація, креація.**

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКОВИХ НОВОТВОРІВ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Війна 2014-2023 років принесла в життя українців нові реалії, які вимагають відповідних назв. В ужитку цивільних та військових з'явилася велика кількість нових слів. Кожне нове утворення вимагає індивідуального пояснення причин та способів його виникнення.

Виявлені в соціальних мережах похідні можемо поділити на кілька груп.

2.1. Назви політичних і соціальних подій та явищ

Найдоцільніше буде розпочати презентацію нових слів від подій 21 листопада 2013 року, коли мирна демонстрація в Києві переросла у **Революцію Гідності і Свободи**. Подію назвали революцією, так як був усунений з посади президент Віктор Янукович. Це перше іменникове утворення, від якого почався процес творення нових слів, зв'язаний з війною на Сході. Утворення складається з трьох загальноживаних слів, які склали і назву національного свята українців- День Гідності і Свободи. Портал української мови та літератури «Словник» так трактує слово «**революція**»-це «докорінний переворот у житті суспільства, який призводить до ліквідації віджилого суспільного ладу і утвердження нового, прогресивного» [28, т.7, с.475]. Цей же словник тлумачить слово «**гідність**» так: це «усвідомлення людиною своєї громадської ваги, громадського обов'язку» [28, т.2, с.165]. Цей же словник української мови пояснює значення слова «**свобода**» таким чином- це «відсутність політичного й економічного гноблення, утиску й обмежень у суспільно-політичному житті якого-небудь класу або всього суспільства; воля» [28, т.9, с.98]. Останні два слова в поєднанні зі словом «революція» підказують нам лексичне значення новоутворення: «переворот через усвідомлення громадського обов'язку проти гноблення». Слова “Гідність” і «Свобода» у назві революції означають процес ідентифікації українського

народу як нації і його вибір бути незалежним, який є незмінним вже багато століть.

В цей же період з'являється іменникове утворення «Євромайдан», яке називає найважливішу подію в житті українського народу за останні 400 років. Слово передає свідомий вибір більшості українців на користь Євросоюзу. Утворене від прикметника «європейський» та іменника «майдан» способом зрощення словосполучення в слово. Прикметник «Європейський» на порталі «Словник» трактується так: «стосується до народів і держав Західної Європи, західноєвро- пейський» [28, т.2, с.494]. У цьому ж «Словнику» слово «майдан» тлумачать так: «велике незабудоване місце в селі або місті; площа» [28, т.4, с. 597]. З обох тлумачень можна створити лексичне значення нового іменникового утворення: площа, яка стосується Європи. Але в цьому випадку слово «площа» вживається у метафоричному значенні (це метонімія, різновид метафори). Мова у словосполученні «європейський майдан» йде не про місце події, а про людей, які знаходились на ньому. Тобто лексичне значення іменникового утворення «євромайдан»-це люди, які стосуються народів і держав Західної Європи.

Євроінтеграція-іменникове утворення способом зрощення словосполучення «європейська інтеграція». Слово «інтеграція» у тому ж «Словнику» пояснюється як «об'єднування чого-небудь у єдине ціле». З'єднавши обидва слова-«європейський» та «інтеграція», ми можемо і пояснити лексичне значення цього слова: об'єднання з народами і державами Європи.

Мінські угоди -іменникове утворення, яке функціонує в українській мові як фразеологізм. З'явилося способом зрощення в словосполучення назви міста «Мінськ» та слова «угода», яке в «Словнику» трактується як «договір, за яким встановлюються взаємні зобов'язання щодо чого-небудь» [28, т.2, с.340]. Лексичне значення іменникового утворення -«договір, складений у Мінську». Утворення виникло у зв'язку з війною на Сході і називає договір, підписаний попереднім президентом України Петром Порошенком, президентом Російської

Федерації Володимиром Путіним та послом Гайді Тальявіні (від ОБСЄ) з метою урегулювати збройний конфлікт на Донбасі.

Гібридна війна- таким іменниковим утворенням називають конфлікти 21 століття, які об'єднують традиційну війну з інформаційною та кібервійною. Такий вид війни допомагає дестабілізувати внутрішню ситуацію країни з метою продовження агресії проти неї. Іменникове утворення виникло шляхом зрощення двох далеких за семантикою слів у словосполучення, яке сприймається і використовується у мовленні як фразеологізм. «Гібриди»(від лат. hybrida) – перемішування) — тваринний або рослинний організм, виведений за допомогою гібридизації [28, т.2, с.163]. «Війна»-організована збройна боротьба між державами, суспільними класами тощо[28, т.1, с.669]. Поєднання лексичних значень цих двох слів пояснюють семантику утворення: змішана боротьба. Спосіб утворення-зрощення двох різних за значенням слів у словосполучення.

Путлерівський режим – іменникове утворення, яке виникло шляхом об'єднання прикметника «путлерівський» (утворене від іменника «путлер», який, в свою чергу, утворився від прізвищ двох диктаторів-Путіна і Гітлера способом складання частин двох слів) і іменника «режим - державний лад, спосіб правління»[28, т.7, с.485], яке сприймається і використовується у мовленні як фразеологізм зі значенням одного слова- «диктатура». Використання цього іменникового утворення активувалось в Україні в рік повномасштабного вторгнення і вживається аналогічно до фразеологізму «гітлерівський режим». Фактично замінений тільки перший склад прізвища «Гіт-лер» на «Пут-лер» з використанням першого складу з прізвища російського президента.

У вченого-історика, викладача Миколаївського національного університету О. Захарченко у статті «Альфред Розенберг – головний ідеолог націонал-соціалізму в расовому та єврейському питаннях» так пояснюється суть режиму Гітлера: « Річ у тім, що мова йшла про головне – долю народів, які мешкали на території Радянського Союзу. Гітлер довірливо ознайомив Розенберга зі своїми таємними планами масової фізичної ліквідації «неповноцінного» з расової точки зору населення – слов'ян, євреїв, циган.

Йшлося про геноцид небачених ще досі в світовій історії масштабів. Нацисти планували винищення майже 50 мільйонів радянських людей» [11, с. 131]. Скоріше всього, роки правління російського президента стали нагадувати гітлерівський режим, по цій причині і виникло таке іменникове утворення.

«Русский мир»-іменникове утворення, що складається з російського прикметника «русский» і російського іменника «мир», які утворюють назву ідеології Кремля по відношенню до інших народів бувшого Радянського Союзу. Функціонує в мовленні як фразеологізм зі значенням «ідеологія». « Головною метою російської військової агресії проти України є знищення державного та національного самовизначення українців, їх асиміляція та інтеграція в соціокультурний простір «русского мира», втілення неоімперського симулякру «СРСР 2.0». Провідними інструментами цієї гібридної війни є пропаганда, маніпуляції, фейки, підміна понять, залякування, репресії. Реальним наслідком став геноцид українського народу, примусова депортація мешканців окупованих територій до регіонів РФ, руйнація та нищення українських міст, культурних пам'яток, критичної інфраструктури, терор цивільного населення»(10).Значення іменникового утворення «Русский мир»-нав'язування ідеологій Кремля всьому світу [див. докладніше: 12].

Рашистська авіація-іменникове утворення, що складається з прикметника «рашистський (утворений від сленгового слова «рашист», тобто житель Росії) та іменника «авіація», яке використовуються у мовленні як фразеологізм в значенні одного слова «загроза». Словосполучення часто використовується в соціальних мережах саме в такому наповненні для назви російської авіації як політиками і журналістами, так і звичайними людьми України, для яких вона становить найбільшу загрозу.

Чипування (від слова англійського слова «chip», що позначає напівпровідниковий кристал з інтегральною схемою в мікропроцесорі), українською перекладається лише як «чип». Так в іронічній формі скептики стали називати вакцинацію від Covid-19, кошти на яке виділив благодійний фонд Білла Гейтса. Ця новина заповнила сторінки всіх світових ЗМІ [27]. Назва

виникла в зв'язку з недовірою до процесу щеплення, під час якого під шкіру людини вводиться мікрочип для того, щоб контролювати все людство. Виникнення такої інформації зв'язано з теорією про те, що світом керує група «обраних» людей -представників найбагатших династій типу Рокфеллерів, в планах яких є скорочення кількості людей на землі в зв'язку з обмеженими запасами природних ресурсів. Утворено слово суфіксальним способом.

Локдаун (синонім до слова «карантин», походить від англійського lockdown (ізоляція)) і означає запровадження обмежень заради захисту людей через небезпеку. Це слово також називає суворі обмежувальні заходи в рамках однієї або кількох країн з метою припинення поширення інфекційної хвороби. Під час локдауну в країні вживаються набагато строгіші протиепідемічні засоби: може бути часткова заборона на пересування муніципального міського транспорту та відвідування закладів з великим скупченням людей: клубів, шкіл, тренувальних залів, кафе, великих магазинів та ринків. Спосіб творення – запозичення з іншої мови.

Постправда (англ. post-truth)-слово, яке означає поширене явище у суспільстві, коли емоції та переконання партійних лідерів впливають більше на суспільну думку, ніж фактичний матеріал. В «Оксфордському словнику» слово пояснюється як «обставини, у яких об'єктивні факти меншою мірою впливають на суспільну думку, ніж апелювання до емоцій та особистих переконань» [Марків, с.113]. Слово утворено шляхом приєднання до цілого слова «правда» англійського префікса «пост-», який в перекладі на українську означає «після».

Декомунізація-слово, яке означає процес позбавлення від комуністичної ідеології, яка давно вважається міфом. Процес розпочався під час розпаду СРСР і стихійно активізувався під час Євромайдану і після нього шляхом знищення пам'ятників видатних політичних вождів часів Радянського Союзу. Закон про проведення декомунізації був прийнятий 9 квітня 2015 року [Сайт ВРУ]. Він передбачає прибирання комуністичної символіки з державних установ і міських та сільських вулиць. Спосіб творення-префіксально-суфіксальний.

Зубожіння-нове слово, яке тільки недавно з'явилося в ужитку українців.

Використовується політичними діячами для критики опонентів і являється синонімом до словосполучення «епоха бідності». Також часто використовується кандидатами у депутати різних виборчих рівнів для ніби оцінення реальної ситуації життя суспільства та передвиборчих обіцянок покращити його. Утворене префіксально-суфіксальним способом.

2.2. Назви соціальних груп та окремих людей, які виникли під час війни на Сході

Кіборги. Так у народі стали називати українських військових, які захищали Донецький аеропорт. Цей термін утворений способом зрощення від словосполучення «кібернетичний організм». Кібернетика-це « наука про загальні закономірності процесів керування та зв'язку в організованих системах (машини, живі організми, суспільні формування тощо)»[28, т.4, с.158]. У медицині це словосполучення означає організм, що містить вживлені або електронні складники. У науково-фантастичних творах кіборгами називали напівлюдей-напівмашин, або людиноподібних роботів. Наших захисників так назвали за їх стійкість і незламність. З'явилися також складні слова, утворені за допомогою префікса «кібер-»,вилученого від слова «кібернетика», який вказує на зв'язок з цією наукою: **«кіберфронт», «кібервійна»**. Вони утворюють назву для складової частини гібридної війни-інформаційної. Спільноту українських ІТ-спеціалістів, які проводять хакерські атаки на ворожі сайти та інформаційні системи з метою вивести їх із ладу, називають **«кібервійська», «кіберкозаки», «кіберпартизани»**. Вони працюють на перемогу разом із ЗСУ і всім українським народом для нейтралізації ворога в кіберпросторі під час російського вторгнення в Україну: «Кібервійська координують DDoS атаки і мають детальну інструкцію навіть для новачків». Особливістю цих іменникових утворень є те, що вони моделюють словоформи багатьох українських слів і мають шанс закріпитися у нашій мові, тому що є актуальними для нашого сьогодення.

Атовець-це учасник антитерористичної операції. Так почали називати в Україні військовослужбовців, які виявили бажання захищати Донбас від російської агресії і добровільно пішли на війну. Іменникове утворення ввійшло до активного ужитку українців з початком військової агресії на Сході і утворено від аббревіатури АТО(4) шляхом додавання українського суфікса -ець-суфіксальним способом словотворення.

«**Атошник**» –це сленговий синонім до слова «атовець» з аналогічним лексичним значенням. Атовці стали першими, хто став на захист держави у 2014 році. Неологізм утворено від аббревіатури АТО(4) шляхом додавання російського суфікса «-шник» суфіксальним способом словотворення. Це слово є яскравим прикладом впливу російської мови на українську. Суфікс використовується для утворення назв осіб чоловічої статі шляхом приєднання до аббревіатури, яка закінчується на голосний. Для української мови нормативним є суфікс-ець-: атовець, натовець.

Волонтер(волонтерка)(від французького *volontaire* – доброволець → лат. *voluntarius* → лат. *voluntas* – вільне волевиявлення → лат. *volō* – бажання, намір) -це людина, яка витрачає свій вільний час на благо суспільства. Волонтерство в Україні було відоме з далеких часів, але особливого розмаху волонтерський рух набув після окупації Криму у березні 2014 року та антитерористичної операції на сході України у квітні 2014 року в Україні активізувався рух волонтерів, який почав допомагати бійцям ЗСУ та добровольцям в придбанні військової форми, зброї, продуктів харчування, сучасної техніки. Особливо цей рух активізувався після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Слово є запозиченням із французької та латинської мов.

«**Диванні**» **війська** – іменникове утворення, яке виникло шляхом зрощення різних за значенням лексичних одиниць і сприймається як фразеологізм. Так саркастично українці та військові називають людей, які знаходяться вдома, вважають себе експертами з усіх питань і дають поради у соцмережах, як треба воювати або управляти країною.

Особливої уваги заслуговує неологізм «хунта». Цим словом називають «об'єднання, союз (перев. політичного характеру) у країнах поширення іспанської мови (в Іспанії, Латинській Америці)»[28, т.11, 172]. Розповсюдження поняття отримало від військових режимів у латиноамериканських країнах. В ЛНР і ДНР «хунтою» називали саме українську армію, хоча владу захопила не вона. Слово «хунта» є запозиченням іспанського слова «Junta», що означає «збори і об'єднання». В українській мові до 2014 року слово майже не використовувалось.

Укроп(або укр) - неологізм, який з'явився в 2014 році. Цим словом українських військових називало проросійське населення східних областей. Укропи протистояли бойовикам ЛНР і ДНР, підтримували курс України на євроінтеграцію, воювали на стороні офіційної української влади і намагалися звільнити територію Луганської та Донецької областей від влади самозванців. Деякі вчені вважають, що слово «укроп» утворилося шляхом зрощення від словосполучення «український опозиціонер».

Правосек - неологізм, сленговий синонім до назви радикально настроєного національно-визвольного руху «Правий сектор», який з'явився ще в 2014 році і метою якого стало звершення української національної революції та знищення «внутрішньої окупації». Слово утворено способом зрощення словосполучення в одне слово.

Сепаратист (від лат. *separatus* — відокремлення; має сленговий синонім «сепар») - це слово почали використовувати для назви проросійських бойовиків ЛНР і ДНР під час війни на Сході в 2014 році. Його використовують і зараз для назви людей і політиків з проросійськими поглядами, які підтримають збройну агресію Росії. В «Академічному тлумачному словнику української мови» слово «сепаратизм»[28, т.9, 126] пояснюється як прагнення до відокремлення, відособлення.

Слово «сепаратист» і «сепаратизм» є запозиченими з латинської мови.

Колаборант (від фр. *collaboration* — «співробітництво»), скорочена форма від слова «колабораціоніст»[28, т.4, с.216] – це людина, яка свідомо чи з примусу

співпрацює з тимчасовою або окупаційною владою на шкоду своїй державі. Слово можна віднести до запозичених із французької мови, тому що до початку війни 2014 року слово майже не вживалось в Україні. З початку війни на сході колаборантами стали називати людей, які підтримували владу ватажків ЛНР і ДНР і працювали на неї. Після повномасштабного вторгнення 2022 року колаборантами стали називати людей, які підтримують владу Росії на окупованих територіях і навіть отримали керівні посади у окупантів.

Ватник (від назви теплового одягу, кужайки — «ватника»), збірний образ — ватники, вата — інтернет-мем, який став сленговим неологізмом в українській, російській, білоруській (ватнік), латиській (vatņiks) і литовській (vatnikas) мовах. **Ватником** називають людину, яка живе в Україні і підтримує російське вторгнення. Слово «ватник» -це переносне значення для назви верхнього одягу, лексичний неологізм. Також ватниками називають людей, які ностальгують за Радянським Союзом та мають проросійські погляди. Слово виникло ще в 2011 році. Автор іменникового утворення-житель Новоросійська, який створив мем із зображенням ватника і розмістив 9 вересня у одній із груп у «Контакті», який згодом з'явився і в інших соціальних мережах. Особливо популярним слово стало після російського вторгнення в 2014 році. Сукупність «ватників» часто об'єднують збірним іменником «вата».

Короноскептик-це людина, яка не вірить в існування коронавірусу. Вона скептично відноситься до всіх заходів, які проводять різні держави в боротьбі з пандемією. Такі люди не визнають необхідності проводити вакцинацію серед населення, не вважають за потрібне носити маски, проводити дезінфекцію та інше. Слово утворене способом складання першої основи складного слова «коронавірус» («корона») та цілого слова «скептик».

Путлер – іменникове утворення, яке виникло шляхом злиття частин прізвищ російського диктатора Путіна та німецького диктатора Гітлера. Популярність цього слова-пейоративу зросла у 2014 році (воно, зокрема, номінувалося на конкурс «Слово року 2014») після анексії Криму Росією, яке

деякі політики та публіцисти порівняли з насильним приєднанням Австрії до Німеччини у 1938 році, за яким другою було розв'язано Другу світову війну.

Заручники Кремля-таким словосполученням в Україні називають всіх політв'язнів, яких влада Росії незаконно утримує за ґратами за підробленими звинувачуваннями. Прикладом заручників Кремля може бути Олег Сєнцов, український режисер і кіносценарист, якого було засуджено в Росії до 20 років ув'язнення за обвинуваченням у плануванні терактів в окупованому Криму. Загалом у Росії та окупованому Криму утримують близько 70 українських політв'язнів-заручників Кремля. Дане словосполучення - перифраза, «стилістичний прийом, коли кого-, що-небудь називають не прямо, а описово, за його найхарактернішими рисами, ознаками; описовий мовний зворот, ужитий замість звичайної назви кого-, чого-небудь»[28, т.6, с.325].

Тітушки-слово набуло поширення в 2013 році і походить від прізвища спортсмена Вадима Тітушка, який напав на українських журналістів у 2013 році. Слово стало популярним після Революції Гідності, коли тітушки брали участь у сутичках з учасниками вуличних протестів і отримували за це гроші. Тітушками ставили здебільшого кримінальні елементи, яких наймала українська влада, особливо за часів президенства Віктора Януковича, для силових дій і подавлення мітингувальників. Зараз цим словом називають людей, які заради грошей готові брати участь у будь-яких силових діях. Слово можна віднести до семантичних неологізмів.

Кнопкодав-так сьогодні саркастично називають народних депутатів, які під час сесій Верховної Ради чи інших засідань голосують не тільки за себе, але і за своїх відсутніх колег. Така практика спотворює реальні результати голосування і відноситься до корупційних дій, які повинні каратися законом. Спосіб творення-складання основ.

2.3. Назви політичних і воєнних явищ періоду 2022-2023 років

Війна почалася із **«російського корабля»**. Це іменникове утворення стало фразеологізмом і вживається останнім часом тільки так. Але воно отримало новий лексичний відтінок. Звертання до російського корабля метафоричне, воно означає звертання до всіх росіян, які живуть на території Росії, і президента Путіна. Походження фразеологізму відоме всім українцям: коли на початку війни бійцям на острові Зміїний запропонували здатися, то один із українських солдатів відповів, куди треба йти кораблю, використавши лайливе слово. Це словосполучення переросло в ще один фразеологізм, який із задоволенням почали використовувати всі соціальні групи населення, починаючи від політиків і закінчуючи домогосподарками - «вслід за російським кораблем». Використовують його замість лайливих слів в якості обставини місця.

Чисте небо-іменникове утворення, яке об'єднує прикметник «чисте» і іменник «небо» в словосполучення і відтворюється в мові як фразеологізм зі значенням одного слова-«без ракет». Автор словотворення невідомий.

Повітряна тривога-іменникове утворення, яке існувало у нашій мові і використовувалось інколи тільки серед військових під час навчань. Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України це слово було і є найактивнішим фразеологізмом, який кожен українець повторює по декілька разів на день. Словосполучення «повітряна тривога» означає сигнал оповіщення для громадян одного чи кількох населених пунктів або цілої країни про загрозу атаки з повітря. Словосполучення можна віднести до семантичних неологізмів, так як в наш час воно має значення реальної загрози, а не навчального терміну.

Іменникове утворення **«літакопад»** утворилося шляхом складання основ слів «літати» і падати» і отримало нове військове значення: падання літаків Російської Федерації від збивання військовими ППО: «Літакопад у Росії: військовий експерт розкрив правду про авіацію РФ» [УНІАН, 25.10.2022].

Бучанська різанина-іменникове утворення, яким називають масове знищення українського населення у місті Бучі Київської області.

Застосовувалися різні види тортур і залякування: побої та тортури, викрадення людей, зґвалтування жінок і дітей. Всі ці злочини скоїли збройні сили Російської Федерації попри їх заяви про те, що вони знищують тільки військові об'єкти. Назва пішла по аналогії з Волинською різнею-масовими вбивствами поляків в Україні в 1942-1944 роках(24). Спосіб творення іменникового утворення-перифраз (перифраза) [28, т.6, с.325].

День Чорнобаївки, Чорнобаївський ефект, Чорнобаївський трикутник-іменникове утворення, яке виникло під час російсько-української війни в честь знаменитого села Чорнобаївка, яке російські війська ніяк не могли взяти. Виясняється, що існує легенда про це село. У 17 столітті на місці сучасної Чорнобаївки було козацьке поселення, яке оберігало Україну від набігів турків та татар. Козаки обрали собі отамана і стали називати його Чорнобаєм в насмішку над татарськими і турецькими баями. Найближчими друзями Чорнобая були піп Гусак та сотник Степан. За одне літо козаки збудували 3 фортеці і назвали їх іменами 3 друзів: Чорнобаївська, Гусаківська та Степанівська. Пізніше посередині між фортецями було збудовано Покровську церкву та закладено козацький цвинтар. Ці фортеці не пропустили жодного ворога в Україну, а ті, хто намагався її взяти, навіки склали біля неї свої голови. Слава про фортецю козака Чорнобая дійшла аж до Туреччини і татар, вони почали обминати її десятою дорогою(9). Етнографи вважають, що це місце справді має якусь магічну силу, яку неможливо пояснити. Через це місце називають «Чорнобаївським трикутником» за аналогією до назви «Бермутський трикутник», або «Чорнобаївський ефект». Дні, коли намагалися взяти Чорнобаївку, іронічно стали називати Днями Чорнобаївки. Назви утворені по аналогії з іншими назвами [див. докладніше: 9].

Вагнергейт (від англ. gate – ворота)-слово утворене за американською традицією, для якої характерне додавання суфікса -гейт до слова, з яким зв'язаний будь-який скандал у суспільстві або політиці. В США це слово виникло під час Вотертгейтського скандалу, який привів до відставки президента Річарда Ніксона. В українському мовленні це слово виникло після провалу

спецоперації із затриманням вагнерівців - російських бойовиків. У провалі операції звинувачують президента і його оточення, і саме після цієї події у слова з'явився суфікс, який означає «скандал». Слово утворено суфіксальним способом.

Культура скасування (англійською «cancel culture»)-суспільне явище, яке полягає у осуді людей, які щось вчинили або висловились всупереч нормам моралі). Таких людей закликають забути, незважаючи на їх заслуги перед країною та соціальним капіталом. Явище стало популярним у всьому світі і прийшло в українську мову з англійської. Такий спосіб творення називається запозиченням.

Пушкінопад –іменникове утворення, яке виникло шляхом злиття основ двох слів: прізвища видатного російського поета Пушкіна та дієслова «падати». Цим словом стали називати заходи по знесенню пам'ятників видатним людям Росії та перейменування місць, названих на честь російських культурних діячів.

Байрактарівський ярмарок-іменникове утворення, яке складається із прикметника «Байрактарівський» (який утворився суфіксальним способом від назви турецької компанії «Байрактар», яка виготовляє одноіменні літальні апарати-безпілотники) та іменника «ярмарок», які є різними за семантичним значенням, але способом зрощення з'єдналися в словосполучення, яке сприймається і використовується у мовленні як фразеологізм. Утворення виникло недавно і дало назву тій території України, де компанія «Байрактар» має збудувати завод для виготовлення безпілотників.

Пункт незламності -іменникове утворення, яке складається із двох іменників: «пункт»(у «Словнику української мови» це «місце, приміщення, спеціально пристосоване, обладнане для якої-небудь роботи, заняття...»)[28, т.7, с.388] та «незламність» (слово утворено від прикметника «незламний», який означає «який виявляє стійкість, твердість, непохитність у намірах, поглядах, вчинках, діях і т. ін.; вірний своїм переконанням; непохитний»)[28, т.5, с.318], які утворюють словосполучення способом зрощення, яке сприймається і використовується у мовленні як фразеологізм. Виникло утворення в листопаді

2022 року для назви приміщень , де передбачені тепло, вода, електрика, мобільний зв'язок, інтернет, місце для відпочинку, аптечки та забезпечення для мам і дітей в зв'язку із масовими обстрілами міст з метою дати тимчасовий притулок людям, які його потребують.

Ленд-ліз (від англ. lend - давати в борг і lease -здавати в оренду, найм) – іменникове утворення, запозичене з англійської мови, яке в перекладі на українську означає процес надання США стратегічної сировини, боєприпасів, техніки, продовольства, матеріальної продукції для своїх союзників. Закон про ленд-ліз для України підписано президентом США Джо Байденом 9 травня 2022 року, трохи раніше це слово з'явилося в українській мові і стало активно використовуватись всіма соціальними групами України в офіційних і приватних діалогах.

Дистанційне навчання (сленговий синонім «дистанційка»)-віддалений вимушений вид навчання заради безпеки за допомогою інтернету та спеціальних платформ, викликаний поширенням пандемії коронавірусу та війною. Також це тимчасова відмова від контакту з людьми з метою припинення поширення хвороби та безпеки. Особливого поширення іменникове утворення набуло під час пандемії та після військового вторгнення Російської Федерації, так як в зв'язку з війною на дистанційне навчання перейшла значна частина шкіл України. Назва утворена способом складання окремих слів у словосполучення: відносного прикметника «дистанційне» та іменника «навчання».

Слово «база» теж відноситься до лексичних неологізмів. Воно походить від американського слова «base»,яке означає, що все добре. Синонімом до цього слова є сленгове «годно»,що означає схвалення чийхось вчинків, дій, думок, висловів. Під час війни слово «база» набуло антиросійського значення. Тепер воно означає не тільки щось хороше, а й антиросійське. Вибухи складів з боєприпасами росіян-«база», Західна Європа пообіцяла зброю, дала вчасно і навіть більше-теж «база». Іменник «база» утворений способом запозичення і одночасно є семантичним неологізмом до його звичного значення «місце

скупчення матеріалів, сировини, використовуваних для забезпечення якого-небудь району, підприємства і т. ін»[28, т.1, с.87].

Недавно з'явився антонім до слова «база»-«крінж». Воно називає, навпаки, якісь дуже негативні дії або події. Наприклад, крінжом можна назвати провал українського наступу влітку 2023 року або не отримання тої зброї, на яку так надіялись. Слово «крінж» -це запозичення з англійської мови слова «sting», яке означає почуття, близьке до сорому, коли людині незручно не обов'язково через свої, а дуже часто саме через чужі дії.

Незважаючи на війну і велику кількість втрат, бойові дії стали називати не тільки серйозно, а й з гумором: **ліквідація, фізичне знищення, лінія зіткнення, передок, нуль, дискотека, дзеркальна тишина, приліт, приход, есемеска, блендина (ракетна атака).**

Слово «нуль» відоме ще з 14 року. Воно означає місце, де проходять бойові дії. Означає 0 кілометрів від лінії фронту. «**Зеленкою**» стали називати зелені насадження або лісисту місцину, де розташувалися військові підрозділи. Всі ці слова можемо віднести до семантичних неологізмів.

2.4. Назви українських бійців з позитивною оцінкою

Українських бійців називають по-різному в залежності від власного відношення до них. Ті люди, які захоплюються нашими захисниками, називають їх з гордістю: кіборги, азовці, зесеушніки, нептуни, привиди Києва, ЗСУіст, ЗСУістка, бобри (інженерний підрозділ), контрач (воює за контрактом).

Привид Києва- іменникове утворення, яке виникло на початку повномасштабного вторгнення. Це герой легенди міста Києва, льотчик, який ніби-то сам збив велику кількість ворожих літаків. Насправді «привид Києва»-це збірний образ пілотів 40-ї бригади тактичної авіації. Легенда пов'язана з майстерністю українських пілотів, які раптово з'являються і нищать ворога, а потім так же раптово зникають. Словоутворення можна віднести до семантичних неологізмів, тому що воно наповнило слово «привид» позитивною оцінкою.

Азовці-неологізм, який став символом хоробрості, відданості, любові до України. Слово утворилося суфіксальним способом шляхом додавання до власної назви добровольчого полку «Азов» українського суфікса -ц-. «Азов» захищав Маріуполь і потратив у російський полон. Всіх бійців полку вважали націоналістами. Цим словом стали називати всіх, хто любить Україну і готовий за неї віддати життя. Якщо воїн відкрито висловлює свою любов до рідної землі і її мови, такого зразу відносять до націоналістів і азовців.

2.2.3. Назви українських бійців з негативною оцінкою

Люди з проросійськими поглядами використовують такі неологізми для назви бійців ЗСУ: **хунта, укри, укропи, правосеки, бандерівці, нацики, карателі, жидобандерівці, фашиські молодчики**. Цікавим є те, що негативно забарвлених слів більше, ніж позитивних. Така ситуація зв'язана з тим, що більшість з цих слів з'явилися ще в 2014 році, коли на сході України була захоплена влада і утворилися самоназвані ЛНР і ДНР. Українські війська були уведені до республік, щоб звільнити їх від нелегітимної влади та армії Росії. Проросійське населення не сприйняло ЗСУ і стало називати їх різними емоційно забарвленими словами, які передають їх неприязнь до України взагалі.

Бандерівці-семантичний неологізм, який у вузькому сенсі означає послідовників лідера націоналістичного руху України під час Другої світової війни Степана Бендери. У проросійськи настроєних українців і жителів Росії, які підтримують режим Путіна, бандерівці-це прибічники і захисники незалежності України. Іменникове утворення є семантичним неологізмом, яке в 2014-2023 роки отримало нове значення. Бандерівці-люди, які проти союзу з Росією і за євроінтеграцію України.

Нацики- сленговий синонім до слова «націоналіст»(утворене від слова «націоналізм»). Націоналізм має декілька значень. Перше значення слова-це «реакційна буржуазна ідеологія й політика в галузі національних відносин, яка проповідує зверхність національних інтересів над соціальними, панування однієї нації за рахунок пригнічення іншої, розпалює національну ворожнечу, заперечуючи дружнє співробітництво і взаємодопомогу між націями» [28, т.5,

с.232]. Скоріше всього, сленговий іменник «нацики» пішов саме від цього значення. Дехто «нациками» називає бійців Національної Гвардії України. Російський «Вікісловник» так пояснює значення цього слова: «член екстремистської націоналістическої групуировки». «Нациками» українців називають саме росіяни. В українських словниках слово відсутнє. «Нациками» росіяни (і навіть ті, які живуть на території України) називають членів організації «Правий сектор» і бійців полку «Азов». Навіть створили легенду, що «нацики» знищать всіх росіян, які живуть на території України.

Жидобендерівці - сленговий неологізм, утворений способом зрощення основ слів. Слово з'явилося на одному із інтернет-мемів у блогосфері ще у 2006 році, але популярності набуло саме після початку війни на Сході у 2014 році. Жидобендерівцями стали називати людей єврейської національності, які проживають в Україні і за кордоном і які не схвалюють агресію Росії по відношенню до України. Навпаки, вони підтримують інтереси України протягом 2014-2023 років. Найбільш яскравим проявом явища стала діяльність Ігоря Коломойського та Генадія Корбана по фінансуванню «Правого сектора» та недопущення російського заколоту.

Категорії військових

Під час воєнного стану в українській розмовній мові виникла велика кількість особливих іменникових утворень, які називають різні категорії військових і утворилися способом переходу слів однієї частини мови в іншу. Це слова «двохсотий», «трьохсотий», «п'ятисотий», «семисотий»-прикметники, але під час воєнних дій їх стали використовувати без іменника для назв військових різних категорій, і тому вони сприймаються як іменникові утворення: двох(два)-числівник, сотий(сотня)-іменник. Синонімами до цих слів теж є неологізми типу «груз-200», «груз-300».Ці новоутворення можна вважати семантичними неологізмами, тому що вони називають конкретні реалії, зв'язані з війною.

«Двохсотий» (або груз-200)-іменникове утворення, яке виникло шляхом переходу порядкового числівника в іменник. Назва пішла від російсько-

радянського умовного кодування при авіап перевезеннях тіла загиблого або померлого військовослужбовця до місця поховання. Воно активно вживалося під час війни в Афганістані, а під час воєнного періоду 2014-2023 років знову ввійшло до активного ужитку не тільки військових, а й мирного населення.

«Трьохсотий»(або груз-300)- іменникове утворення, яке виникло шляхом переходу порядкового числівника в іменник. Назва пішла від номеру бланку, який заповнює командир після бою, коли рахує втрати: кількість «двохсотих» і «трьохсотих». Так називають поранених, яких треба відправити до госпіталю.

«П'ятисотий»- іменникове утворення, яке виникло шляхом переходу порядкового числівника в іменник. Лексичне значення утворення «відмовник або дезертир».

«Семисотий»- іменникове утворення, яке виникло шляхом переходу порядкового числівника в іменник. Це боєць, який зловживає спиртними напоями. Таких ще на фронті називають **«аватарами»**.

«Буратіно»- семантичний неологізм. Так називають військових, які втрачають зарплату в перші два-три дні після її отримання. Назва пішла від імені головного персонажа казки російського письменника О. Толстого «Пригоди Буратіно», який потратив батькові гроші не на «Буквар», а на кав'ярню.

Тероборона —іменникове утворення виникло способом зрощення словосполучення « територіальна оборона» в одне слово. Так називають окремі війська у складі Збройних Сил України. Їх основне завдання — захищати своє місто або село від ворога. Таким же словом називають і спеціальні військові засоби, організовані у воєнний час для боротьби з ворогом, особливо з розвідувально-диверсійними групами.

2.5. Інноваційні назви зброї

Українська зброя і різне військове спорядження дістало дуже багато нових назв. Переважній більшості військових та мирних жителів України відомими та повсякденними стали такі терміни, як **кулемет Калашникова, осколкова**

граната, димова граната, автоматичний гранатомет; ручні гранатомети «Барс», «Тритон», «Новатор», «Козак», «Варта», «Саксон», «Фортеця»; зенітна установка, протитанкова керована ракета «Конус», керований міномет, самохідний міномет, баштова кулеметна установка з дистанційним керуванням, БМП, танк «Ятаган», комплекс крилатих протикорабельних ракет «Нептун», авіаційні керовані ракети «повітря – повітря» Р-27, безпілотні авіаційні комплекси, бойовий модуль «Іва» («Грім», «Десна», «Воля-Д»), безпілотник «Фантом», бойова роботизована платформа «Ласка», броневий автомобіль «Отаман» та інші. Ця лексика стала невід'ємною складовою щоденного інформаційного буття українського суспільства. Все це сучасні модернізовані види зброї, які активувались під час війни з Росією. Усі ці назви зброї ми відносимо до іменникових утворень.

Також після повномасштабного вторгнення з'явилося багато сленгових іменникових утворень для назви зброї. Це зв'язано з тим, що офіційні назви зброї дуже важкі для вимови і запам'ятовування. В основному це синоніми для назви зброї з метою упрощення офіційного і неофіційного спілкування. **Калаш, пакемон, арта, теплик, розтяжка, бронік, джавеліни, гради**(російська зброя).

Тільки автомат Калашникова має кілька сленгових синонімів. Це і «калаш», і «калашмат», і «ксюха».

Хочеться звернути увагу на назву «**покемон**». Так зараз називають кулемет Калашникова модернізований, скорочено ПКМ. Виготовляється він на київському заводі "Маяк". Аббревіатура співзвучна з назвою героїв популярного наприкінці 1990-х японського мультсеріалу - кишенькових монстрів покемонів. Неологізм виник від скороченої назви кулемета.

Зауважимо, що під час війни завдяки засобам масової інформації та інтернет-джерелам актуалізувалася й інша термінологічна лексика на позначення вітчизняного та іноземного озброєння. Кожен українець вже знає про переваги у військовій тактиці ведення бою турецьких «**Байрактарів**» (Bayraktar TB2) - ударних оперативно-тактичних безпілотників, назва яких мотивована

прізвищем генерального директора компанії Baykar Defence – Халуком Байрактаром.

Актуалізувалася в останні місяці номінація ще одного виду озброєння – «Джавелін» (FGM-148 Javelin), протитанкового ракетного комплексу, який відомий українським бійцям ще з 2018 р. Javelin розроблявся у 80-ті рр. у США і створювався спеціально для того, щоб знищувати радянські танки з урахуванням їхніх особливостей, тактики використання й навіть специфіки місцевості, де цей комплекс застосовуватиметься. Зауважимо, що в часи «холодної війни» в Пентагоні розуміли, що найімовірніший наступ СРСР буде проходити у Європі й передбачатиме масоване використання бронетехніки. Тому була потрібна максимально проста у використанні зброя, яка знищуватиме цілі на середній дальності видимості у Європі, ігнорувати всі засоби протидії та убезпечувати оператора від вогню у відповідь. Так і виникла ракета «Джавелін», яка постійно модернізується. Назва «Джавелін» запозичена з англійської мови (Javelin) і в перекладі на українську мову означає «дротик». Джавеліни як зброя настільки добре показали себе в боях, що на їхню честь українці почали називати новонароджених дітей. Так, 4 квітня Міністерство юстиції повідомило, що у Вінницькій області хлопчика назвали Ян Джавелін, а в Києві дівчинку – Джавеліна. Учені прогнозують, що популярними іменами серед дітей у 2025 р. будуть не лише Джавелін / -а, а також Байрактар і Стінгер.

Бачимо, що назва зброї, якою користуються українські воїни, не тільки збагатила лексичний склад української мови, але й збагатила її новими іменами-семантичними неологізмами.

Касетні снаряди-іменникове утворення для назви зброї, утворене способом зрощення іменника «снаряди» та прикметника «касетні». Снаряд (англ. projectile) –це «один із видів боєприпасів для стрільби з гармати»[28, т.9, с.422]. Касета (від італ. cassetta - «скринька») - це знімна коробка в пістолеті, автоматі тощо для патронів» [28, т.4, с.114]. Касетні засоби ураження (касетні бомби, касетні боєприпаси, касетні снаряди) — засоби ураження, різновид контейнера, що містять від двох до кількох сотень однотипних касетних бойових елементів

(КБЕ, суббосприпасів), які розкидаються на заданій висоті над поверхнею землі. Словосполучення увійшло до широкого ужитку в українців після повномасштабного вторгнення Росії на територію України. Після закінчення війни слово може зникнути з активного ужитку.

Дуже багато різних назв і у дронів: «**Байрактар**», «**безпілотник**», «**шахед**», «**камікадзе**», «**мопед**», «**літаючий мопед**», «**пташка**». «Пташками» називають частіше всього свої, українські дрони. До них ще й додають епітети: маленькі, американські, бойові, передові, українські. Коли мова йде про іранські дрони, які Росія купляє у Ірану, то частіше всього їх називають мопедами через звук, який вони видають під час польоту. Неологізми для назви безпілотників будуть ще з'являтися, тому що цей вид зброї популярний у обох воюючих країн. «Мопед» і «пташка»-це семантичні неологізми.

Снайперська гвинтівка Чукавіна (НВЧ) – іменникове утворення шляхом зрощення трьох слів, яке склало аббревіатуру із перших букв кожного слова.

Спосіб творення-складання. НВЧ-це напівавтоматична снайперська гвинтівка концерну «Калашников», яка активно почала використовуватись під час війни з Росією. Після закінчення війни слово не буде активно вживатися у мовленні.

Пускова споруда шахтного типу -іменникове утворення, яке виникло шляхом зрощення 4 слів різного значення, яке потім створило аббревіатуру з перших букв слів-ШПУ(шахтна пускова установка).В українській мові активувалось після повномасштабного вторгнення Росії на територію України. Сама назва установки використовується в основному військовими і являється їх професійним терміном. Населення України частіше використовує словосполучення «**балістичні ракети**», які запускає ця установка.

Під час російського вторгнення використовувалась і саморобна зброя, виготовлена із підручних матеріалів. Це «**коктейлі Молотова**», які у Львові ще називали «**бендерівськими смузі**». Коктейль Молотова-це винахід не українців. Вперше він був використаний ще у 19 столітті, в 1871 році, під час Паризької

Комуни. В Україні вперше був застосований у 2014 році під час Євромайдану у Києві і майданівцями, і беркутівцями. Під час російського вторгнення у лютому 2022 року використовувався партизанами. Свою назву ця саморобна зброя дістала під час радянсько-фінської війни 1939—1940 років, назвали її «на честь» тогочасного радянського міністра закордонних справ В'ячеслава Молотова. Хоча в Україні коктейлі робили зовсім за іншим рецептом, ніж під час війни, назва залишилась легендарна. Ці словосполучення можна віднести до семантичних синонімів.

Бойові гуси - іменникове утворення, яке перейшло в фразеологізм шляхом об'єднання в ньому далеких за семантичним значенням слів. Походження фразеологізму можна пояснити фейковим повідомленням російської пропаганди про радіокерованих бойових гусей. Цей фейк поширив президент російського фонду культури, голова союзу кінематографістів Росії, відомий кінорежисер, актор та пропагандист Нікіта Міхалков. Він розповів, що Україною створена біологічна зброя, якою заражали гусей, розраховували траєкторію їх польоту через Росію. Це мало на меті «знищення слов'янського етносу, як такого». Звичайно, все виявилось міфом. Але цей фейк сподобався українцям, і вони почали глумитися над російською пропагандою і стали створювати власні жартівливі фейки про «**бойові одеські мідії**» та «**бойових комарів**». Всі ці іменникові утворення стали фразеологізмами і поповнили словниковий запас українців. Кожен із цих новоутворень можна жартівливо замінити словом «зброя». Чи надовго вони залишаться в ужитку українців, покаже час.

2.6. Назви військового спорядження

Змін зазнала і лексико-семантична група "військове спорядження" 2022 року, оскільки російсько-українська війна сприяла ввезенню сучасного іноземного спорядження, зброї, техніки, засобів самозахисту тощо на територію України. Форму воїнів ЗСУ теж називають сленговими синонімами, хоча кожна деталь одягу має офіційну назву: «**афганка**» (форма бійця ЗСУ зразка 80 років),

«термуха» (військова термобілизна), «пiксель»(форма воiна ЗСУ у виглядi комуфляжу в «квадратики», вiйськовий польовий костюм). «Афганка» i «пiксель»-семантичнi неологiзми, «термуха» - сленговий неологiзм. Також наші звичаї вбираються в «мультикам» -вiйськовий одяг (штани мультикам МТР), «убакс»- бойова сорочка, «номекс»- вогнетривка, водонепроникаюча куртка, «парка»- куртка певного крою, «норги»- вiйськова кофта, «гiрка альфа»- вiйськова форма, «цифра / термуха»- сучасний вiйськовий одяг, «кавер»- чохол на каску.

«Цифра»(назва форми бiйцiв) є i у росiян, це-лексичний неологiзм.

Дуже цiкаві назви має взуття наших воiнiв. Наприклад, «педалі»- це узагальнена назва вiйськового взуття, черевики «тактичнi»-демісезоннi черевики iз завищеними берцями, черевики «ОМОН»- дихаючi текстильнi черевики з 3D пiдкладкою та глухим клапаном, черевики «полiгон»- це черевики з високими берцями, черевики «ТИТАН»- мiцнi черевики на грубiй пiдошві, напiвчеревики «на ПУП»- тактичнi лiтнi напiвчеревики. Цi iменниковi утворення з'явилися шляхом приєднання до iменника прикладки, яка вiдображає найважлившу ознаку кожного виду взуття.

До новотворiв належать назви поширеного в Україні спецобладнання наших захисникiв -«очі» й «ночнiки» –прилади нiчного бачення. Цi iменниковi утворення можна вiднести семантичних неологiзмiв.

Маслята-семантичний неологiзм. В «Словнику української мови» слово вiдсутнє. Прямє значення слова «маслята-загальна назва кiлькох видiв грибiв роду маслюкiв (маслюк модриновий, звичайний, зернистий та iншi)». «Маслятами» бiйцi ЗСУ стали називати патрони по зовнiшнiй схожостi з цими грибами.

2.5. Назви вiйськової технiки

З'явилося багато сленгових синонiмiв до назв вiйськової технiки. Як вiдомо, у нашiй мовi спостерiгається процес спрощення. Довгi офiцiйнi назви,

які не тільки важко вимовити, але й проговорити, у народі замінюють сленговими синонімами. Їх потім використовують і політики, і депутати, і чиновники, і журналісти через зручність і простоту. Наприклад, автомобіль німецької марки **БМП** (бойова машина піхоти) для перевезення воїнів ЗСУ та вантажів-це і **«беха»**, і **«бумер»**, і **«бендеромобіль»**. Бойові автомобілі ЗСУ мають підвищену прохідність, оснащені великокаліберним стрілецьким озброєнням і мінометами.

Лаконічною аббревіатурою **«бетр»** замінили офіційну назву **«броньованої транспортно-бойової машини» (БТР)**.

2.8. Назви російських бійців

Як тільки почалося повномасштабне вторгнення військ Російської федерації до України, у розмовній українській мові з'явилася велика кількість нових слів для назви росіян: **рашисти, орки, свинособаки, свинопси, фашисти, русня, рюзкі, чмоні, ваньки, ватники, колоради, зельоніє челавечкі, кацапи, москалі, московити, путінферштеєри**.

Особливо цікавим є слово **«орки»**, яке відноситься до семантичних неологізмів. Воно настільки сподобалось українцям, що його вживають навіть політичні діячі і офіційні особи. До цього часу існувало 2 значення цього слова. Орк-це ім'я бога підземного царства мертвих у римській міфології, який забирав живих у свої володіння і які вже звідти ніколи не поверталися. Саме цей міф використав у своїх книгах англійський письменник Джон Толкін, створивши людиноподібних персонажів зі звіриними обличчями, які були безжальними потворами і намагалися знищити все живе навкруги. Взагалі **«орки»** – це персонажі відомої трилогії **«Володар кілець»**. В книзі вони служителі чорного володаря Саурона. Зрозуміло, що сучасні українці знають орків саме з книг Толкіна і стали називати росіян так через схожість з цими літературними персонажами. Орки-це семантичний неологізм.

Серед цікавих неологізмів слід відзначити слово «**свинособаки**». Слово є перекладом німецького слова Schweinehund, що означає «нікчема, негідник, сволота» (про російські окупаційні війська). Хоча, як зазначає Остап Українець, «ця назва ... із німецької мови ... доволі давня образа, яка не містить в собі жодної додаткової інформації, крім асоціації одразу з двома тваринами зі зразковим покручем нечистих істот». Це слово утворено способом запозичення з іноземної мови.

«**Зельоніє человеккі**» – іменникове утворення, евфемізм, стійке сполучення слів, фразеологізм. В 1950 використовувалось для назви інопланетян та пришельців. В ЗМІ набуло популярності та стало загальною назвою кадрових російських військових без знаків розпізнавання, що беруть участь у війні проти України, в першу чергу через зелений колір їх форми. Також російських військових ще стали так називати тому, що з'явилися інкогніто, без попередження, як інопланетяни. Цим утворенням позначають військовослужбовців Збройних сил Російської Федерації у військовій формі без ознак, які захоплювали і блокували стратегічні об'єкти в українському Криму в ході анексії півострова Росією. Термін набув поширення з кінця лютого - початку березня 2014.

Путінферштеєр (Putinverstehер) -той, хто розуміє Путіна і намагається пояснити або виправдати російського президента та його політику. Цей термін придумали німці, він складається з двох слів: Putin і Verstehер -той, хто розуміє. Неологізм виявився настільки влучним, що тепер його почали активно використовувати і в інших мовах. Нещодавно це слово з'явилося в англійській версії "Вікіпедії". Його складова Verstehер надає слову або висловлюванню в німецькій мові іронічного відтінку, на що звернув увагу британський тижневик "The Economist", провівши паралелізм з німецьким словом Frauenverstehер ("фрауенферштеєр"), що використовується на позначення чоловіка, який вихваляється своїми особливо хорошими стосунками з жінками.

ТікТок війська – іменникове утворення, яке виникло способом зрощення від назви соціальної мережі «ТікТок» та іменника «війська» у формі множини.

Так називали кадірівські підрозділи, які у соціальній мережі розміщували свої «переможні» відео та фото, але бояться справжніх боїв.

2.6. Іменникові утворення для назви російського президента та Росії

Для президента Російської Федерації теж знайшлося багато нових назв, зв'язаних з розчаруваннями українців у «братній» країні. Його називають і **бункерним карликом(або дідом), рашистським фюрером, Путлером, путлернетом**. Так його називають не тільки у народі, а й в українських ЗМІ. Автором словосполучення «бункерний дід» є опозиціонер путінського режиму Олексій Навальний, який вперше так назвав російського президента у своєму блозі, де звинуватив його у нераціональному використанні державних коштів. Значення словосполучення переносне: російський президент не тому бункерний дід, що сидить у бункері, бо сховався від COVIDу-19, а в значенні «відірваний від реального життя, не йде в ногу з часом».

Основа цих номенів – різні домінантні ознаки чи риси номінованої особи: зріст (**злісний курдупель, ліліпутін, недомірок, недопалок**), недовіра до оточення (**бункерний хробак, кадебістський маніяк**), психічний стан (**божевільний із ядерною кнопкою**), жорстокий стиль управління та неповага до прав інших (**кремлівський терорист, рашистський фюрер, гебіст-рашист, путіночет, лаптенфюрер, хапутін, капутін, пітерський гопник, директор бюро ритуальних послуг**), фізичний стан (**старий кабаєв, бліда міль**), розумові здібності (**голомозий вождь**) та інші.

Дуже багато нових назв з'явилося у Росії: **Оркостан, Мордор, Ерефія, Рашка, кацапія, запорєбрик**. Найцікавішою із цих назв є Мордор. Мордор (синд. Mordor, у перекладі — «Чорна країна») — країна, яка існувала у вигаданому світі книг Джона Толкіна і була осередком сили Чорного Володаря Саурона в Середзем'ї. За часів Радянського союзу і після його розвалу Мородором називали всю країну. Але орками чомусь і тоді називали тільки

росіян. Назва «Мордор» символізує концентрацію зла і смерті, саме тому так стали називати Росію. Мордор-це семантичний неологізм.

Різне

Паляниця – слово-пароль для ідентифікації диверсантів. Лексичний неологізм. Попри багато спільних моментів, що існують в українській та російській мовах, вимова деяких слів та звуків становить проблему для російськомовних, які з дитинства не вчили української. Наприклад: паляниця, полуниця, криниця, рушниця. Росіяни вимовляють ці слова з м'яким звуком "і" замість "и", а "ц" іноді замінюють "тс".

Дебахнулько -іменникове утворення від запитання «Де бахнуло?» способом зрощення двох слів. Бахнути(*розмовне*)- значить видати сильний низький звук або лунати (про сильний низький звук).Виникло ще на початку війни і використовується по відношенню до тих людей, які в соціальних мережах-Телеграмі, Вайбері та Фейсбуці під час вибухів починають вияснити, де був вибух, не розуміючи, що може завдати багато шкоди через власний інтерес.

Спендемік – слово, утворене від англійського «spend»- витратити- та частини слова «епідемія», яке теж є запозиченим середньолатинської мови. Слово утворено способом складання коренів двох слів. Значення слова- це людина, яка під час кризових ситуацій схильна витратити багато грошей на зовсім не потрібні їй речі. Слово активно почали вживати в Україні під час пандемії 2020 року, коли люди активно почали купляти продукти харчування та предмети гігієни, і являється активним до цих пір в зв'язку з військовим вторгненням Росії в Україну.

Деякі неологізми військового часу утворилися шляхом злиття окремих лексичних одиниць, словосполучення або цілого речення в одне слово(голофразис).Новотвір «**аналоговнєт**» утворився зі самовпевненої заяви російського президента Володимира Путіна про те, що російська зброя за функціями і продуктивністю найкраща і найунікальніша у світі. Він і його прихильники розповідали про те, що зброя виготовляється за розробками передових військових технологій. Але чи не кожен українець мав можливість

спостерігати картину якщо не по телевізору, то у реальному житті, як виглядає насправді передова російська зброя та техніка. Зараз цей неологізм уживається з іронією для назви чогось вигаданого або неіснуючого: «Аналоговнет» технології: у мережі показали протитанкові їжаки окупантів для захисту від української бронетехніки» (Патріот Донбасу, 16.11.2022). Аналогічно до попереднього були утворені неологізми зі ще двох стверджень Путіна про те, що російських військ немає на українському Донбасі-«іхтамнет»- та впевнене ствердження «Крим-наш», які з'явилися ще до початку війни 2022 року, а саме під час вторгнення російських військ на Донбас і в Крим: «Іхтамнет»: три історії невоєнного впливу Кремля на незалежні країни» (ЦН, 08.02.2022). Два перші неологізми пишуться з українською літерою «є» для того, щоб підкреслити іронічне ставлення до ворожої тепер мови.

Нетрадиційними є утворення нових слів від власних назв. Наприклад, з'явилося нове слово «аристовлення», утворене від прізвища радника голови Офісу Президента Олексія Арестовича у значенні «заспокійливе повідомлення». Такі слова стали відбитком війни і можуть передавати особливості поведінки якоїсь людини.

В сучасній українській мові з'явилося багато неологізмів, які виникли внаслідок не зовсім вдалого технічного перекладу. Росіяни за допомогою он лайн перекладача переклали слово «вибух» як «хлопок». Бійці слово «хлопок» перевели на українську. Стало «бавовна». Таким чином вибух перетворився на бавовну. Українська назва прижилась, і всі вибухи стали називати бавовною: «У Криму – масштабна «бавовна» по усій території півострова» (Стопкор, 22.11.2022). Українці раділи вибухам на території Росії і стали пестливо називати їх бавовнятком. Потім бавовнятко стали малювати, створили міфічну істоту з великими очима, яка часто зустрічається в сучасних мультфільмах. Слово має позитивне забарвлення.

У «бавовнятка» є автор - Світлана Олсєвська, яка в час виникнення слова (кінець серпня 2022) підготувала презентацію, в якій ознайомила українців зі значенням цього слова. Бавовнятко зображене у вигляді істоти, воно приходить

на територію ворога в місця, де знаходяться легкозаймисті матеріали, і бавиться з ними. Внаслідок цих ігр трапляються пожежі, які спалюють на своєму шляху боєприпаси окупантів. Слово часто зустрічається в засобах масової інформації: «Днями «Бавовнятко» завітало до Кременної на Луганщині» (Рубрика, 02.09.2022). Вибухи на території Росії ще називають «**термоточкою**» (назва, аналогічна до «гарячої точки»-так у 80-ті роки 20 століття називали війну в Афганістані.

Нора – семантичний неологізм. Слово «нора» в «Академічному словнику української мови» пояснюється так: «заглиблення в землі, вирите тваринами як житло»[28, т.5, с.445]. У військових ЗСУ «нора»-це бліндаж, у якому вони живуть. Нове лексичне значення слова «нора» виникло через загальну схожість утворень.

Традиційно в армії харчуються «**балабасами**», а також «**ніштяками**», «**мамалигою**» чи «**тушняком**».

Деолігархізація-слово означає назву процесу, який ніби почався у Верховній Раді після прийняття закону про олігархів. В «Словнику української мови» слово відсутнє. Закон позбавляє їх права впливати на внутрішню політику України. Але його в українському суспільстві визнали як провальний, тому що він не вирішив проблему влади, а, навпаки, поглибив її. Державні інститути та неурядові організації, як і раніше, не мають впливу на внутрішню політику держави. Слово утворено префіксальним-суфіксальним способом шляхом додавання одночасно префікса де-, який має значення негативної дії, та суфіксації до слова «олігарх».

ВИСНОВКИ

Будь-яка мова світу є відкритою системою, а це значить, що в ній постійно відбуваються зміни: одні слова з'являються, інші виходять із ужитку. На жаль, останні слова, які з'явилися у нашому лексичному запасі, передають сумну і трагічну сторінку нашої історії. Але вони важливі тим, що допоможуть донести до потомків реальну картину війни і відношення українців до неї, тому що всім цим словам властиве іронічне або саркастичне емоційне забарвлення. Характерною рисою новоутворень воєнного періоду є те, що виникла велика кількість назв-словосполучення, хоча загальна тенденція в українській мові - це спрощення лексичних одиниць, що приводить до виникнення сленгу. Ще однією особливістю новоутворень цього періоду є те, що мало з'явилося неологізмів з новим лексичним значенням. Більшість іменникових утворень цього періоду - це семантичні неологізми та слова, які набули нових значень.

Нові слова на військову тематику будуть з'являтися до тих пір, поки не закінчиться ця жахлива війна. Кожен новий день-це нова зброя, техніка, події, емоції, переживання, які потребують словесного вираження.

Як помітно із вищенаведених прикладів, у військовій лексиці терміни-словосполучення (зокрема, неологізми) становлять, за нашими підрахунками, майже 70% від загальної кількості. Така тенденція, знову ж таки, обумовлена превалюванням запозичених військових термінів над власне українськими. Відсутність власне українських термінів – це в певній мірі результат низького розвитку військової справи в Україні, яким тривалий час характеризувався стан підготовки і матеріально-технічного забезпечення. У термінознавстві кількість однокомпонентних понять (відповідників) домінувала за тих умов, аби на

вітчизняному ринку продавалися власне українська військова продукція.

Нові слова, які вже є у нашій мові і ще продовжують з'являтися, мають чітке розмежування по категоріях «свій» та «чужий». Для слів, які називають «свої» реалії і людей, характерна позитивна оцінка, для зображення «чужих» характерні слова з відтінком зневаги, висміювання і сарказму.

Частина з приведених слів неодмінно залишаться у нашій мові, а інша частина перейде в історизми – слова, які характерні тільки для певної епохи. Важко передбачити сьогодні, які з них залишаться. Але всі вони стануть матеріалом для різноманітних досліджень війни України з Росією.

Дуже важливо проводити дослідження нових слів і систематизувати їх за тематичними блоками. Це дасть можливість включити їх до нових словників української мови. Багатьох нових слів, якими ми користуємось щодня, немає у словниках. Це говорить про те, що прийшов час оновити словники і поповнити їх сучасними словами, якими кожен день користуються українці.

Зібрані в дослідженні слова оновлять лексичний запас української літературної та розмовної мови і дадуть можливість передати наступним поколінням детальну історію українського народу, якою можна гордитися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевз Т. Загальні закономірності семантичної деривації. *Наукові записки. Вип. 35. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2001. С. 3–7.
2. Білоусенко П. І. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси) / Білоусенко П. І., Іншакова І. О., Качайло К. А., Меркулова О. В., Стовбур Л. М. Запоріжжя-Кривий Ріг : ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2010. 480 с.
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ: Пульсари, 2004. 398 с.
4. Вусик Г. Л., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 23. Т. 1. С. 52–57.
5. Гладка В. А. Поняття «неологізм» у світлі сучасних лінгвістичних парадигм. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2009. Вип. 11. С. 170–177.
6. Гладченко А. М., Комарова О.С. Неологізація лексики у період російсько-української війни. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Том 34 (73) № 1 Ч. 1. С. 7–13.
7. Голуб О. В., Бондаренко О. Г. Висвітлення особливостей словоскладання в англійській та українських мовах. *Мовознавчий вісник*. Київ, 2013. Вип. 16-17. С. 133–140.
8. Григоренко Н. М. Основні напрями зіставних досліджень з лексичної семантики на початку ХХІ століття. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2009. Вип. 81 (1). С. 67–72.
9. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. *Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2022. Вип. 2(32). С. 9–13.

10. Журнал «Нова Січ» (Міжнародний козацький журнал). Легенда про Чорнобаївку. URL: <https://www.novasich.top/?p=14687> (дата звернення: 01.11.2023).

11. Захарченко О.О..Альфред Розенберг – головний ідеолог націонал-соціалізму в расовому та єврейському питаннях. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського: Збірник наукових праць*. 2013. Випуск 3(34). URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/211> (дата звернення: 01.11.2023)..

12. Киридон А.М. Русский мир. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Русский мир> (дата звернення: 09.11.2023).

13. Кирилюк О. Л. «Вогнехреще» або неологізми як відображення військового протистояння. Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки (мовознавство) Кіровоград : Лисенко В. Ф., 2015. Вип. 137. С. 52–57.

14. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

15. Козинець І. Відображення війни у мові крізь призму неологізмів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61. Том 2. С. 135–140.

16. Колоїз Ж. В. Семантичні неологізми як результат семантичної деривації. *Актуальні проблеми філології і методики викладання мов : зб. наук. праць*. Кривий Ріг, 2004. С. 54–61.

17. Колоїз Ж. В. Неузале словотворення : [монографія]. Кривий Ріг : НПП Астерікс, 2015. 156 с.

18. Коць Т. А. Розвиток української дериватології і динаміка слововірної норми. *Мовознавство*. 2011. № 1. С.55–65.

19. Кремінь Т. Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3490258-novitni-slengizmineologizmi-movne-viddzerkalenna-vijni.html> (дата звернення: 09.11.2023).

20. Кузьменко В. Н. Утворення неологізмів та їх використання у засобах масової інформації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* №31. Т.3. 2017. С. 129–131.

21. Ладоня К.Ю. Неологізми в українськомовному сегменті соціальної мережі «Facebook». : дис. ... д-ра філософії (PhD). Київ, 2021. 240 с.

22. Медвідь О., Таценко Д., Лигуша А. Потенційні номінативні можливості блендингу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія “Філологія. Соціальні комунікації”.* 2021. Том 32 (71). №3. С. 181–186.

23. Нелюба А. М. Явища економії в словотвірній номінації української мови (системний вимір). Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2015. 188 с.

24. Неологізми війни: слова, що з'явилися за останні пів року. Варіанти. URL:<https://varianty.lviv.ua/89865-neolohizmy-viiny-slova-shcho-ziavylysia-zaostanni-piv-roku> (дата звернення: 09.11.2023).

25. Підкамінна Л. В. Неологізми в сучасному українському медіадискурсі: особливості виникнення та функціонування. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : Зб. наук. праць.* К., 2017. № 8. Вип. 9. С. 95–100.

26. Сайт «Центр досліджень визвольного руху». URL: <https://cdvr.org.ua/sites/default/files/vydannya/zbirnyk-tom1-site.pdf> (дата звернення: 09.11.2023)

27. Сайт «Час новин». URL <https://chas.news/not/bill-geits-investue-u-rozrobku-vaktsin-vid-covid-vin-hoche-stezhiti-za-nami-ta-skorotiti-naselennya> дата звернення: 09.11.2023)

28. Словник української мови : в 11 томах. Київ : Наукова думка, 1970-1980.

29. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. *Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб.* Біла Церква : Авторитет, 2019. 198 с.

30. Стишов О. А. Семантичні неологізми в дискурсі українськомовних мас-медіа початку ХХІ століття. *Філологічні студії*, 2015. Вип. 13. С. 364–374.
31. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття: на матеріалі мови засобів масової інформації. 2-ге вид., перероб. Київ : Пугач, 2005. 388 с.
32. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль : Астон, 2002. 352 с.
33. Українець О. Свинособаки, рашисти, кацапи: звідки взялися зневажливі прізвиська для ворога. URL: <https://www.platfor.ma/topic> (дата звернення: 01.11.2023).
34. Шаповалова Г. В. Інноваційні процеси в сучасному медіатексті (функціональнолінгвістичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 2008. Журналістика. К., 2003. 20 с.
35. Aitchison J. D. *Lewis New Media Language*. Routledge, 2003. URL : <http://listserv.linguistlist.org/cgiin/wa?A2=ind0504a&L=linguist&P=18349> (дата звернення: 01.11.2023)
36. Bae S. The Factors Affecting the Korean EFL Learners' English Article Use. *Language and Linguistics*. 2018. P. 63–98.
37. Bell A. *The Language of News Media*. Oxford : Blackwell, 1991. 277 p.
38. Crystal D. *Language and Internet*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2007. 318 p.
39. Shahram. *International Journal for Research in Applied Science & Engineering Technology*. Media Linguistics and Its Role in The Language of Modern Mass Media, 2022. URL : <https://www.ijraset.com/research-paper/media-linguisticsand-its-role-in-the-language-of-modern-mass-media> (дата звернення: 01.11.2023).

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Ільченко Ліна Петрівна, студентка 2 курсу заочної форми навчання філологічного факультету, спеціальності 035 “Філологія”, спеціалізації 035.01 “Українська мова та література”, освітньої програми “Українська мова та література”, адреса електронної пошти illinpet@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота магістра на тему «Особливості іменникового словотворення української лексики воєнного періоду 2014-2023 років» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України “Про освіту”, зі змістом яких ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії; згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ Л. П. Ільченко

Дата _____ Підпис _____ О. В. Меркулова